Eerste ervaringen

„Welke herzieningen in staatsrechtelijken en economischen zin noodzakelijk mogen zijn om Indonesië tot zelfstandigheid te voeren, zoo vergete men niet de elementen, die geheel afhankelijk zijn van de natuur. Hier wordt gedoeld op den invloed van klimaat, temperatuur, grond- en geologische gesteldheid op aard en denkwijze der Indonesische volken. En waar deze zoo ruim door de natuur gezegende deelen onzer aarde MOETEN voldoen aan de producten-eischen der wereldbevolking om datgene voort te brengen waartoe klimaat en bodemgesteldheid deze vruchtbare landen hebben aangewezen zal het m.i. noodig blijven dat Westersche arbeidskracht, organisatietalent, verantwoordelijkheidsgevoel en waar noodig ook kapitaal in samenwerking met den Indonesiër uit den grond halen hetgeen de menschheid elders noodig heeft en van Indië eischt, op straffe dat, wanneer Indonesiër en Nederlander dat niet doen, anderen die taak zullen overnemen".

Aldus oud-resident C. Poortman, die ook aan de Koninklijke Ver. „Oost en West" zijn krachten gaf, in 'n pas bij W. v. Hoeve te Den Haag verschenen boekje: „Bestuur en bestel in Indië".

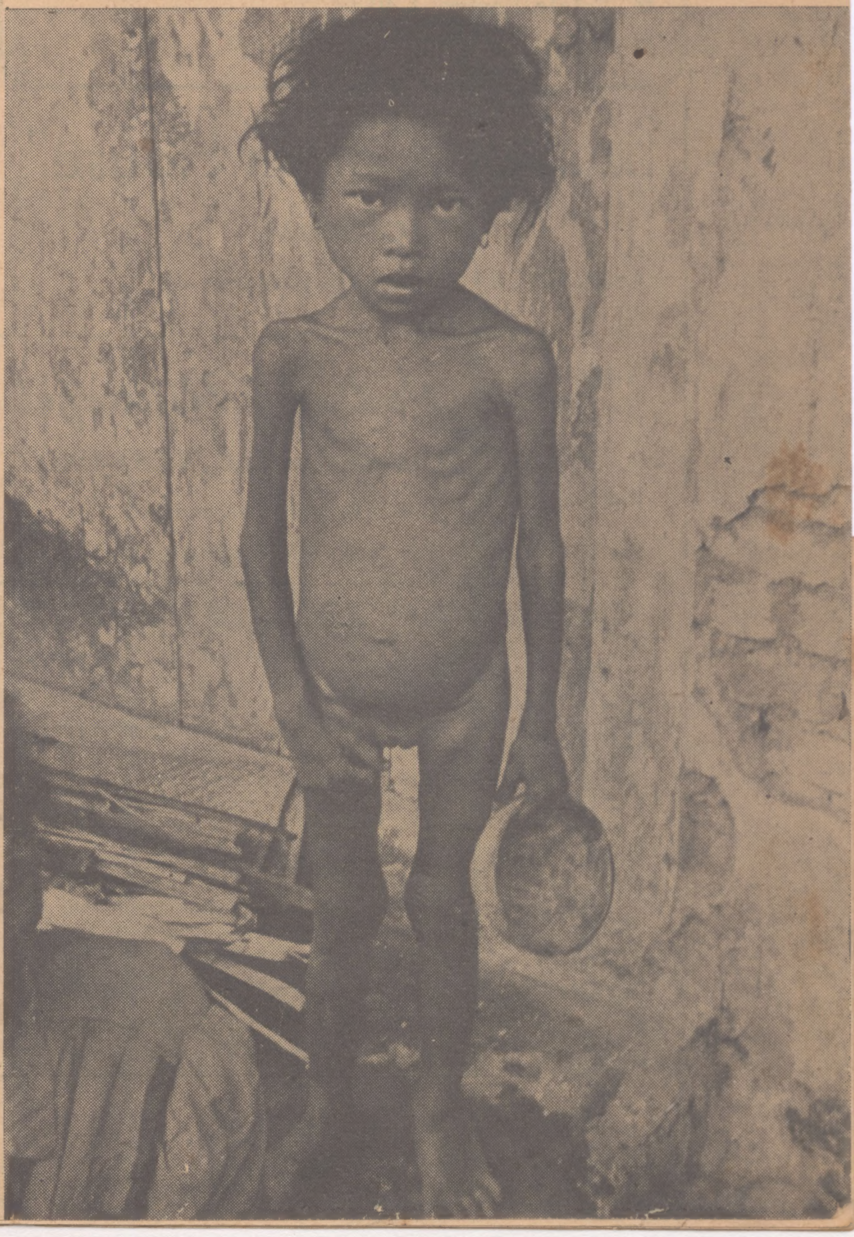
Het werkje geeft een eenvoudig, duidelijk en sober beeld van het bestuursambt in Indië en het wil Nederlanders, die Indië niet kennen, eenig begrip geven van den werkkring van den bestuursambtenaar. Dit blijft altijd nuttig — ook al dreigt aan de taak van het Binnenlandsch Bestuurscorps, reeds dadelijk in het gebied der Republiek en daarna ook in de Buitengewesten, een einde te komen.... Dan zal wellicht een volgende generatie eens het meesterwerk voortbrengen, dat noodig zal zijn om aan het grootsche en prachtige beschavingswerk, door het Europeesch B.B.-corps in Indië verricht, alle recht te doen wedervaren.... Daar zal dan een epos voor noodig zijn en dat wordt dan tevens een monument.... De andere monumenten voor die residenten en gouverneurs, die controleurs en aspiranten, vindt men in heel Indië, van Sabang tot Merauke, in de grafsteenen waaronder zij rusten in 't land, waaraan zij hun beste krachten gaven.... Doch thans terzake.

De samenwerking, door oud-resident Poortman bepleit, is ook in de nieuwe staatkundige verhouding inderdaad onmisbaar. Onmisbaar niet alleen gedurende den overgangstijd, waarvoor men voor Java, Sumatra en Madoera met den datum 1 Januari 1949 slechts een mogelijke begrenzing heeft willen geven, maar ook daarna als metterdaad de souvereiniteit der Republiek een feit wordt en ook de regelingen voor de Buitengewesten definitief geworden zijn. *Terecht* merkt men op, dat onze taak, onze plicht en onze verantwoordelijkheid in Indië nog steeds aanwezig zijn. *Terecht* verklaart men, dat ook thans door Nederland een roeping te vervullen is. *Terecht* wijst men op het groote werk, dat ook onder de nieuwe verhoudingen door Nederlanders in Indië is te verrichten.

De reeks foto's, welke wij in dit nummer van „Oost en West" publiceeren, spreekt een zeer duidelijke, zij het droevige taal. Deze foto's toonen, in welken toestand de Nederlandsche troepen de bevolking aantroffen in Sidoardjo en omgeving. Haveloos, vervuild en half-verhongerd waren deze Javanen, die onder het regiem der Republiek leefden totdat onze troepen hen de werkelijke bevrijding brachten. Maar nochtans heeft de Republiek tegen de „schending van het Bestand" bij Modjokerto geprotesteerd.

Voor samenwerking echter zijn *twee* partijen noodig. De ervaringen nu van de eerste weken na de onderteekening te Batavia van het Linggadjati-accoord stemmen niet hoopvol. Men heeft van Nederlandschen kant bij die onderteekening wat feestelijkheid georganiseerd; er werd een mud centen te grabbel gegooid; er was per vliegtuig vuurwerk uit Pontianak gehaald; en er was een receptie ten Paleize — alleen voor genoodigden.... Na het verzoenend feest zou dan de arbeid, en zou de samenwerking beginnen. Maar wat geschiedde?

Premier Sjahrir sprak van eigen Indonesische gezanten in bepaalde landen, terwijl de overeenkomst dit bepaaldelijk niet toelaat. Andere ministers spraken ervan, dat de Republiek eigen leeningen gaat sluiten en eigen credieten opnemen. Van de openstelling van Java en Sumatra voor de Nederlanders is nog geen sprake; men kon alleen een kleine delegatie naar Jogja sturen. Minister Gani verklaarde, dat de rechtmatige

goed? Dan is het zaak, na te gaan, of voor Uw zoon of dochter wel het juiste type school is gekozen. Of waarop speciaal gelet moet worden, wil het volgend rapport beter worden. Het kost méér dan alleen studiegeld, indien Uw zoon of dochter niet mee kan op school; het kost ook zelfvertrouwen en levensgeluk. Zekerheid verschaft U een psychologisch-, psychotechnisch-, graphologisch- en medisch onderzoek op het

PSYCHOTECHNICUM

der

NED. STICHTING VOOR ORGANISATIE

Achter St. Pieter 23-25 UTRECHT, Tel. 16484 en 12328

- Totale kosten *f* 40.—.
- Rapport binnen enkele dagen.

---

per VLIEGTUIG,
„De Zeven Provinciën Wereldpolis"
is steeds geldig, met **inbegrip van** het Molestrisico.

↓ *Uw Makelaar verschaft U gaarne inlichtingen*

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

N.V. ASSURANTIE MIJ. DE ZEVEN PROVINCIEN ANNO 1918

Assurantie-Maatschappij

„De Zeven Provinciën" n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

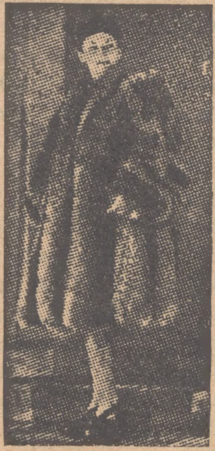
Restaurant „Corner House"

ROTTERDAM

Telef. 31764 Mathenesserplein 31

BONT-MANTELS

- *Pracht collectie*
- *Chique pasvorm*

Peperzak

„Beheerscht het vak"

Edisonstr. 126, Tel. 33.45.32, Den Haag

Voor speciaal *Indische Rijsttafel*

Café-Restaurant „WEST-END"

Telefoon 84817
81576
86075

AMSTERDAM, Overtoom 87

Aanbevelend: W. Planje

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

Hoû en Trouw bij „De Schouw"

Witte de Withstr. 80
J. J. Dekker

ROTTERDAM

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor

Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: **Schepenstraat 89A, Tel. 45499, Rotterdam**

In lange rijen wachten de half-verhongerde Inheemsche mannen, vrouwen en kinderen, toen de Nederlandsche troepen na de bezetting van Modjokerto nog laat in den avond voedsel uitdeelden. DEZE Indonesiërs protesteerden niet... DEZE Indonesiërs wisten, hoezeer de bezetting van Modjokerto de redding beteekende uit den nijpendsten voedselnood.

eigenaars niet naar hun ondernemingen mogen terugkeeren voordat overeenstemming is bereikt over: loonen en garanties voor de arbeiders, opname van Indonesisch personeel in de directies, belastingen op onroerende goederen en ondernemingsbelastingen, invoer van grondstoffen, productie en distributie. Voorts verklaarde dr. Gani, dat de Republiek zich het eigendom voorbehoudt van: spoorwegen, publieke gebouwen, drukkerijen en dat „vitale ondernemingen" onteigend zullen worden.

Nu is het — ondanks de slechtst-denkbare, onvolledige en schromelijk ontoereikende voorlichting terzake — voor ieder duidelijk, dat het accoord van Linggadjati tot dit alles *niet* het recht geeft. Zelfs de vrijheid van eigen interpretatie, welke de Republiek zich voorbehield, kan niet leiden tot een constructie van recht om te doen, alsof de overeenkomst niet bestond....

Men kan nu zeggen, dat al deze republikeinsche soep niet zoo heet gegeten wordt, als zij te vuur gezet is. Men kan ook zeggen, dat men eenigen tijd moet laten voor de thans de facto erkende regeering, om haar evenwicht te hervinden, nu van felle agitatie overgeschakeld moet worden op constructieve samenwerking. Maar dit alles moet niet *te* lang duren. Jaren achtereen is verzekerd, dat een diepgeworteld wantrouwen in Indonesischen kring overwonnen moest worden. Welnu: men is van Nederlandsche zijde nu zoo gul van vertrouwen geweest, dat men een accoord onderteekende, hetwelk de tegenpartij het recht op een geheel eigen interpretatie liet. Thans, nu zoo vele rollen omgekeerd zijn, ontstaat een situatie, waarin men van *Nederlandschen* kant moet vragen of het vertrouwen, in onze *Indonesische* partners gesteld, wel wordt gehonoreerd.... Duurt deze situatie, waarin de leiders der Republiek eenvoudig hun gang gaan, voort, dan zal een formeele verklaring van Nederlandsche zijde niet lang meer kunnen uitblijven en eindelijk, klaar en duidelijk, moeten leeren waar wij aan toe zijn.

Zoo overstroomden alle kampongs in de omgeving van Soerabaja voordat de Nederlandsche troepen de sluizen bezetten bij Modjokerto. Het Nederlandsche leger redde zoo den oogst voor honderdduizenden Indonesiërs tegen de gevolgen van de ergerlijkste sabotage.

Voorlichting

De bitterste ervaring heeft ons geleerd, dat van de vele mislukkingen en teleurstellingen, die Indië sinds Japan's capitulatie heeft opgeleverd, alles wat met officieele voorlichting omtrent Indië te maken had de grootste mislukking en de diepste teleurstelling heeft opgeleverd. Wat men met een sterk-uitgegroeid en uitermate kostbaar apparaat van den Regeerings-Voorlichtingsdienst in Indië heeft bereikt is:

1. dat in het buitenland louter en alleen de berichten, welke de Republiek de wereld inzendt, gepubliceerd worden;

3. dat men in een redelijke publiciteit omtrent Indië in de wereld ten eenenmale niet geslaagd is;

2. dat men voor een behoorlijke voorlichting van het Nederlandsche volk omtrent de gebeurtenissen in Indië al evenmin geslaagd is.

Een recent voorbeeld vormt de keuze van Nederlandsche publicisten, die men naar Malang liet gaan om de vergadering van het voorloopige Indonesische parlement bij te wonen. Deze vijf publiciten en twee fotografen kwamen uit Malang terug met een collectieve verklaring — waarin zij verzekerden, dat het in de Republiek alles maar prachtig in orde was, compleet met democratie en rechtsstaat.

Het symptoom is belangrijk genoeg om het antwoord te vermelden, dat het „Algemeen Indisch Dagblad" te Bandoeng, hetwelk wèl door journalisten met Indische ervaring wordt geleid, hierop gaf.

Onder de zeer goede berichten van de laatste dagen valt vooral te noemen de zevenpuntige verklaring, die zeven Nederlandsche fotografen en journalisten hebben uitgegeven na een reis door het binnenland van Java. Ieder, die het wel meent met het Javaansche volk, heeft met dankbaarheid gelezen dat er geen honger wordt geleden, en dat er een zeer intensief gebruik wordt gemaakt van den beschikbaren cultuurgrond. De zeven waarnemers gaan nog verder en verklaren, in het algemeen, dat zij dit document hebben uitgegeven, omdat zij een goede voorlichting voor beide volken een levensbelang achten.

Dat laatste is stellig juist; maar behoort dit soort verklaringen inderdaad tot de middelen der goede voorlichting? De zeven fotografen c.s., na ons ietwat ten overvloede te hebben toevertrouwd, dat zij van verschillende godsdienstige overtuiging zijn, spreken zich uit over feiten, die zelfs voor geoefende deskundigen moeilijk waar te nemen zijn, en waarover consciëntieuze vakmenschen pas na een nauwkeurig onderzoek zouden durven oordeelen. Nu weet ik niet, welke qualificaties onze zeven reizigers hebben om de wereld iets te leeren over zulke onderwerpen. Ze spreken over „de nationale revolutie", over „breede lagen van de bevolking", over „een aanraking met dit volk", over „de" jongeren, en zij vertellen waar Nederland op rekenen kan, wanneer de vrijheid van Indonesië verzekerd is. Zij weten, dat „men vast van plan is den nieuwen staat in democratischen geest op te bouwen". Het is voor een Westerling zeer moeilijk en précair, om de psyche der Oostersche massa te analyseeren. Zelfs geoefende deskundigen komen soms nog na jaren van exacte waarneming tot de conclusie, dat zij jaren lang verkeerd geoordeeld hebben. Het zou daarom van belang zijn om te weten, hoeveel jaren onze manifestanten onder „dit volk" hebben geleefd, welk feitenmateriaal zij hebben verzameld, welke gebieden zij hebben bezocht en doorzocht. Hoe wisten zij dat er geen honger werd geleden in de door hen bezochte streken? Hoeveel duizenden moderne Indonesiërs hebben ze nauwlettend in hun handel en wandel gadegeslagen, eer zij een prognose maakten over de psyche der jongeren? Welke taal heeft dhr. v. Randwijk, die al vier weken in Indië is, gesproken om 't algemeene verlangen in breede lagen van de bevolking te constateeren? Welke agrarische en topografische experts hebben zij geraadpleegd, eer zij wisten dat „overal een zeer intensief gebruik van den beschikbaren cultuurgrond" wordt gemaakt? Deze heeren hebben slechts een paar weken door Java gereisd, en een groot deel van dien tijd hebben zij nog benut om het KNIP bij te wonen. Zij deelen ons niets mede omtrent hun deskundigheid inzake de ethnologische en volkspsychologische onderwerpen, waarover zij de wereld zulke veelomvattende mededeelingen doen. Dit nu is bepaald jammer, want het publiek weet nu te weinig om de waarde van hun proclamatie te kunnen beoordeelen. De heer van Randwijk heeft gedurende de bezetting voortreffelijk werk gedaan en is inderdaad een journalist van groot formaat, maar dat zegt niets over zijn gaven als orientalist en landbouwconsulent. De beide fotografen zullen zeker goede portretten maken, maar leent een revolutie zich tot momentopnamen? De vier andere heeren zijn journalisten wier Indische ervaring ik niet ken. Dit soort verklaringen pleegt naar buiten een indruk van deskundigheid en documentatie te maken, die deze heeren zelf stellig niet voor hun rekening zouden willen nemen. Zij weten daarvoor te goed dat een reporter nooit meer kan zijn dan een intelligente en belangstellende leek. Daarom is dit bepaald geen goede voorlichting; dit soort proclamaties maakt op het publiek den indruk, een deskundigenrapport te zijn, maar is het niet. Het is een momentopname. Ik moet daarbij altijd eenigszins denken aan het verhaal van een befaamd Amerikaansch journalist die, na een week te midden der sirih-pruimende Siameezen, schreef hoe tragisch het toch was, dat dit sympathieke volk zoo'n last had van bloedspuwingen. En aan den grooten Aldous Huxley die, na een dag in Des Indes te hebben gelogeerd, schreef dat alle Hollanders corpulent waren en schnaps dronken. Heel weinig elegant is tenslotte de trap achteruit, die deze Nederlanders op het eind van hun manifest meenen te moeten geven tegen „bepaalde zijden in Nederland". Was dit bepaald noodig?

Een moedige vrouw

Te zwak om te staan is dit Javaansche jongentje, één van de talloozen, die door de Nederlandsche troepen door de bezetting van Modjokerto werden GERED.

Het is tegenwoordig zoowat mode er herdenkingsdagen op na te houden. Behalve die van het Koninklijk Huis en andere nationale dagen, ook die van zeehelden, kunstenaars, uitvinders en andere groote mannen; zelfs wordt er algemeen een moeder- en vaderdag erkend. Maar voor velen van ons, oud-geinterneerden in het Japansche concentratiekamp te Solo zal ongetwijfeld ons levenlang de 22e Maart dr. Engelsdag blijven.

Het was de 22ste Maart 1944 toen ons kamp een andere, strengere leiding zou krijgen, meer militair voor ons „krijgsgevangenen": hoofdzakelijk vrouwen en kinderen en een 300-tal oude, zieke mannen en jongens van boven de 11 jaar die later opgeruimd werden door ze te vervoeren naar het z.g. „Doodenkamp" te Ambarawa, voor de meesten de laatste reis in dit aardsche leven.

De toenmalige kampcommandant, een econoom, Foena Kosji genaamd, was te mild en menschelijk voor ons overwonnenen en werd daarom onder een straffere hoogere leiding geplaatst, die zich al dadelijk deed gelden door ons allen te bevelen ons te verzamelen op het voorplein om de „overdracht" bij te wonen. Alleen een kleine keukenploeg en een zeer beperkt gedeelte van den medischen staf werden vrijgesteld, evenals de liggende patiënten.

Zelfs kleine babies, pas uit het ziekenhuis ontslagen, moesten met ons urenlang in de brandende middagzon wachten en zitten was niet toegestaan, behalve voor de invaliden en zieken.

Daar kregen we den inspireerenden aanblik te genieten van een vijftal kleine Japjes in uniform, zittende om een ronde tafel in de voorgalerij of hal en zich lavende aan groote glazen limonade met reuzestukken ijs; ijs, dat anders nooit in het kamp kwam, zelfs niet voor ernstig-zieken! En zij in de schaduw en de koelte, wij in de verzengende stralen van de tropische 2-uur-zon. Er scheen over iets gedelibereerd te worden, daarna stond een van de jongeren, een adjudant vermoedelijk, op, ging heen en kwam ten laatste terug met dr. Engels, een van onze vrouwelijke artsen.

Later vernamen wij, dat aan een aantal patiënten, waaronder tbc-lijders, die op lange stoelen buiten lagen, order was gegeven, zich ook naar het voorplein te begeven en dat zij zich daar tegen verzet had en de patiënten naar bed gestuurd had. Daarover kreeg zij zich te verantwoorden.

Ze kwam binnen en na een korte hoofdknik bleef zij staan, kaarsrecht tenger figuurtje van omstreeks 40-jarige, sympathiek gezicht, blonde krullebol, een zware wrong in den nek, rustig en beheerscht; de handen ineen op den rug, volgens de Jappen bewijs van gebrek aan eerbied.

Wat er gesproken en geantwoord werd, kon niemand van ons verstaan, maar plotseling sprong een piepjong kempeiluitenantje op en naar haar toe en gaf haar een klinkenden slag in het gezicht. Maar onmiddellijk daarop kreeg hij er van haar een weerom, die minstens even hard klonk. Meer klappen volgden, onmiddellijk met interest gereciproceerd, zoodat de held een paar stappen achteruit deed. Toen kwam hij, grauw van woede, weer op haar af, zwaaiende met zijn samuraidegen in de schede. Onvervaard greep ze die met beide handen beet en zou ze hem ongetwijfeld hebben afgerukt, als hij geen assistentie had gekregen van drie wapenbroeders. Tegen die overmacht van vier was ze ten slotte niet opgewassen, al vocht ze als een leeuwin. Ten slotte kwam ze te vallen en werd van alle kanten geschopt, gestompt en geslagen en ten slotte opgenomen en naar een vertrek achterin het hoofdgebouw gedragen, van waaruit ons het geluid van doffe slagen bereikte, maar geen klacht of schreeuw.

Reeds tevoren had de menigte van ongeveer 2000 weerlooze gevangenen de gevoelens van verontwaardiging, afschuw en angst kenbaar gemaakt door geroep, gegil, gehuil en geloei; terwijl meerderen vooruitdrongen om te trachten te helpen. Daar werd kort en goed een einde aan gemaakt door de mitrailleurs, voor het gebouw opgesteld, op ons te richten met het bevel: stilte en op de plaats blijven staan of anders....

De lucht was in dien tusschentijd betrokken, zoodat we niet meer in de verzengende zonnestralen stonden, maar het werd onrustbarend donker en wij moesten afwachten, wat er verder zou gebeuren; stellig niet veel goeds te oordeelen naar de nijdige uitdrukking op de Jappensnuiten. Na een poos stapte de dikke „hooge oome" van Semarang naar voren en hield een indrukwekkende rede in het Japs met pompeuse gebaren, welke rede later door een tolk vertaald werd en waarin o.a. gezegd werd, dat Zijne Doorluchtigheid diep geschokt was door het gebeurde, dat deze de brutaalste vrouw was, die hij nog ooit ontmoet had en als zij een man geweest was, zou zij onmiddellijk gefusilleerd worden.

Er volgden nog heel wat orders, aanbevelingen, dreigementen en bestraffingen, maar daar luisterden we nauwelijks meer naar. Nog een paar speeches kregen we aan te hooren van andere kerels; maar toen begon het te regenen en gaven ze er de voorkeur aan zich in de beschutting van de voorgalerij terug te trekken, terwijl wij gevangenen, gezond of ziek, oud en gebrekkig of jong in de gutsende tropische regen geduldig de verdere orders van onze gebieders hadden af te wachten. Eindelijk tegen half zes kregen we, tot op de huid toe doorweekt, toestemming naar onze barakken terug te keeren. Inmiddels had de kleine keukenploeg wonderen verricht en zorgde dat elk van ons in minimum van tijd een warmen dronk kreeg, hetgeen voorkwam, dat de gevolgen voor het kamp van ernstigen aard werden.

Maar onze dokteres werd gevoerd naar een klein vertrek met niets anders dan een primitieven stoel gemeubileerd en daar is zij meer dan een maand in opgesloten, met geen andere keuze dan te staan, een paar pasjes te loopen, te zitten of op de steenen vloer te liggen. Ze was veroordeeld op een minimum hapje rijst en water te leven, maar clandestien, dank zij de hulp van de Javaansche politie en de Nederlandsche kampleiding werd haar nog wel wat bijvoeding toegestopt.

Iederen morgen werd zij ondervraagd en in haar eigen best-

Een Indonesische Stem

Onlangs maakten wij melding van een beschouwing, door den Indonesischen student Albert C. J. Ratulangie in het Amsterdamsche studentenblad „Propria Fides" gegeven. Wij laten nu ook een laatste artikel van zijn hand in hetzelfde blad hier volgen, dat een antwoord is op een stuk van den heer Rozai Koesoema Soebrata.

Ik moet dit artikel beginnen met een verontschuldiging en een compliment. Een verontschuldiging aan redactie en lezers van „Propria Cures" voor het feit dat ik nog eens hun aandacht vraag voor de Indische kwestie. Een compliment aan den heer Rozai Koesoema Soebrata voor de beschaafde toon en goeden stijl van zijn artikel „De Republiek Indonesia van den heer Ratulangie" in het vorige nummer van P.C. Wat ik betreur is, dat hij mijn, volgens hem onjuiste argumenten tracht te ontzenuwen met andere, zeer zeker onjuiste argumenten; hetgeen ik overigens niet onbegrijpelijk vind en daarom kan ik het hem niet kwalijk nemen.... Ben ik goed ingelicht, dan vertoeft de heer Koesoema Soebrata reeds van vóór den oorlog in Nederland en heeft hij dus niet, zooals ik, het ontstaan van de republiek meegemaakt. Het verheugt mij overigens, dat de heer Koesoema Soebrata en ik het op een zeer belangrijk punt eens zijn. Hij schrijft immers: „De Indonesiërs zijn niet van plan.... zich los te maken van Nederland.... Daarvoor is het Indonesische volk door te veel banden met het Nederlandsche verbonden.... Het zou trouwens niet reëel zijn en geen rekening houden met de internationale verhouding". Dit heb ik ten slotte in mijn artikel „Van Kalidjati tot Linggadjati" ook duidelijk gemaakt; hierover zijn de heer Koesoema Soebrata en ik het dus volkomen eens. Niet echter over het ontstaan van de „republiek Indonesia". Toen de Japansche strijdkrachten in Maart 1942 het grootste deel van Indië bezet hadden, trachtten zij terstond de Indonesische volkeren voor zich te winnen. Dit geschiedde o.a. door een intensieve propaganda-campagne en door de medewerking te zoeken van de groote en kleine politieke leiders. Velen hiervan lieten zich door den Jap lijmen, hetzij door schoone beloften, hetzij door al dan niet gerechtvaardigde grieven tegen het Nederlandsch-Indische gouvernement, hetzij om bij de nieuwe heerschers in het gevlei te komen. De elkaar in snel tempo opvolgende successen der as-strijdkrachten schenen aanvankelijk een dergelijke houding te rechtvaardigen. Terwijl de Indonesische kleine man honger en gebrek leed, reden deze lieden, goed gekleed, rond in luxe-automobielen en zaten met hun Japansche meesters aan welvoorziene feestmaaltijden; over de radio en in de pers spoorden zij het Indonesische volk aan, schouder aan schouder te strijden met hun „ouderen broeder" Dai Nippon, totdat de geallieerden vernietigd zouden zijn. Tot deze groep van collaborateurs behoorden de lieden, die de „grondwet" van de „repoeblik Indonesia" ontwierpen welke in de eerste dagen van Augustus 1945 door Soekarno en Hatta naar den Japanschen veldmaarschalk Terauchi gebracht werd ter goedkeuring.

Intusschen raakte Japan snel aan het einde van zijn krachten.... vloot- en luchtmacht waren vrijwel vernietigd. Amerikaansche mariniers hadden Iwojima bezet. Hiroshima en Nagasaki waren door atoombommen in puin gelegd en Tokio kon ieder oogenblik een dergelijk lot te wachten staan.... Maarschalk Terauchi had met de Nederlanders nog een appeltje te schillen: in die glorieuze dagen van 1942 had het Japansche leger in Nederlandsch-Indië slechts onbruikbaar gemaakte olievelden, vernielde haveninstallaties, onklaar gemaakte rubberfabrieken aangetroffen, hij zou voor de Nederlanders nog meer achterlaten dan verschroeide aarde: chaos en haat....

Maar er moest snel gewerkt worden.... en zoo werd de officieele afkondiging van de repoeblik door den Japanschen opperbevelhebber vastgesteld op 17 Augustus. Maar als de voorbereidingen in vollen gang zijn, komt er een kink in de kabel: de onvoorwaardelijke overgave van Japan op 15 Augustus. De Japansche opperbevelhebber heeft niet meer de bevoegdheid de republiek uit te roepen. Maar in officieuze besprekingen met de intusschen reeds benoemde republikeinsche autoriteiten laten de Japansche generaals uitkomen, dat het Japansche leger niets zal doen als de „republiek" zelf naar het gezag grijpt.... en met deze officieuze Japansche sanctie ontstaat dan de „repoeblik Indonesia".... anti-Japansch volgens den heer Koesoema Soebrata.... maar met tientallen Japansche adviseurs en met Japansche officieren in het leger en den staf. De Japanners beseften reeds in 1942 de juistheid van het spreekwoord: Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. En zoo werd al spoedig na het binnenvallen van de Japanners opgericht de „Angkatan Pemoeda Indonesia (Indonesische jeugdbeweging) een op militaire leest geschoeide organisatie onder Japansche supervisie. Dat is de „fel anti-Japansche jeugdbeweging" van den heer Koesoema Soebrata.... Ik had eenigen tijd na het einde van den oorlog een gesprek met eenige leidende figuren uit deze jeugdbeweging, waarvan ik enkele als student gekend heb. Ik gaf bij deze gelegenheid uiting aan mijn vreugde over de nederlaag van Japan. Het verontwaardigde antwoord luidde: „Durf je dat te zeggen van onze dappere bondgenooten, die ons van de Nederlandsche onderdrukking verlost hebben!" En als ik me toen niet bijtijds een afspraak ergens anders herinnerd had, zou ik thans misschien niet in staat geweest zijn artikelen voor P.C. te schrijven.... De heer Koesoema Soebrata meent dat er geen fascisme heerscht in het republikeinsche gebied. Om dit te staven verwijst hij mij naar het verslag van de commissie-Koets. Wel, ik meen dat ik in dit verslag ongeveer het volgende heb aangetroffen: **„Het verkondigen van een andere opvatting dan de van hoogerhand gesanctionneerde brengt zekere risico's met zich".** Als dit geen fascisme is, dan begrijp ik niet wat wij eigenlijk tegen b.v. het regiem van Franco hebben. Inderdaad, mijnheer Koesoema Soebrata, heb ik de publicaties gelezen van den heer De Kadt en professor Wertheim; maar ik heb ook die gelezen van Mr. Slamet en van Dr. Warouw, beiden overtuigde nationalisten, van prof. van Wulffthen Palthe, de bekende psycholoog, van Alfred van Sprang.... maar ik schrijf niet alleen naar aanleiding van wat ik gelezen of gehoord heb, maar vooral van wat ik weet uit eigen aanschouwing en eigen ervaring. Als er werkelijk geen fascisme heerscht in de republiek, hoe verklaart u dan, dat uw landgenooten, de Soendaneezen, er naar streven zich los te maken uit de „repoeblik" en dat dit pas tot uiting komt in de door K.N.I.L. en K.L. veilig gemaakte gebieden? Ook van wat in Oost-Indonesië gebeurd is, heeft de heer Koesoema Soebrata een niet volkomen juiste voorstelling. Toen de geallieerde troepen op Celebes geland waren, werd door de Nica met energie aan den wederopbouw begonnen. Hierbij werden ook en in heel belangrijke mate, de nationalisten ingeschakeld, zooals b.v. Tadjoedin Noor en Nadjamoedin en vele anderen. De nationalisten zagen uiteindelijk hun gerechtvaardigde verlangens bereikt en de Koninklijke belofte van December 1942 ingelost door de oprichting van den zelfstandigen staat Oost-Indonesië. U vraagt mijn meening over enkele onderwerpen? Ik zal ze u geven: het analphabetisme, dat 94 pCt. bedroeg: veel te hoog, moet aan gewerkt worden; de afwezigheid van den leerplicht voor de bevolking, dit bewijst de groote mate van persoonlijke vrijheid die de Indonesiër onder het Nederlandsche gezag genoot, numerus clausus op de Europeesche scholen; een heel groote fout; de rassendiscriminatie op allerlei gebieden, deze was in de laatste jaren voor den oorlog snel aan 't verdwijnen en wordt hier vaak sterk overdreven voorgesteld, waar ze inderdaad bestond, volkomen fout! Maar om even op 't onderwijs terug te komen. Is de heer Rozai Koesoema Soebrata vergeten waar Ir Soekarno, Drs. Hatta en al die Ir's, Dr's en Mr's die thans de leidende functies in de „repoeblik" bekleeden, hun graad vandaan hebben? En heeft Nederland niet in Indië Hoogescholen gevestigd die aan de hoogste universitaire maatstaven voldoen? En dan, lezers, zou ik uw gedachten nog even terug willen roepen naar 't jaar 1938; herinnert ge u nog, hoe toen de Tsjechoslowaken al hun hoop hadden gevestigd op 'n natie, die zij hun vriend waanden, 'n land, dat steeds op de bres had gestaan voor de veiligheid van kleine landen, Engeland? Hoe Chamberlain zijn parapluie pakte en naar München vloog en Tsjechoslowakije uitleverde aan Hitlers dictatuur? En vervolgens triomfantelijk naar Londen terugvloog en het Britsche volk verblijdde met zijn „Peace in our days"? Hoe de waarschuwende stem van mannen als Winston Churchill, Anthony Eden, Douglas Reed e.a. verklonk als de stem van den roepende in den woestijn en hoe deze mannen uitgemaakt werden voor „warmongers"? En hoe Hitler lachte....? En nu: terug naar 1946, hetzelfde drama, andere spelers. Aanschouwt, hoe de volkeren van Indonesië al hun hoop vestigden op een natie, die steeds hun vriend was (en die steeds getoond heeft dat te zijn) op een land dat steeds de bescherming van de Indonesiërs tegen willekeur garandeerde, Nederland. Hoe dan de Commissie-Generaal zich naar Linggadjati spoedt en de volkeren van Java en Sumatra aan Soekarno's willekeur uitlevert. (Wie en wat vertegenwoordigen Soekarno c.s. eigenlijk?). En vervolgens triomfantelijk naar Nederland terugvliegt en het Nederlandsche volk verblijdt(?) met zijn „Nederlandsch-Indonesische Unie". Hoe de waarschuwende stemmen van Gerbrandy, Welter, Mas Slamet en vele anderen genegeerd worden en hoe deze mannen betiteld worden als „reactionnairen". En hoe Soekarno lacht....

Wij weten allen hoe Hitler uiteindelijk zijn te München gedane plechtige beloften brak en hoe Engeland op een haar na van den ondergang gered werd, doordat te elfder ure de juiste leider het bewind in handen kreeg. Als straks Soekarno de overeenkomst van Linggadjati als een vodje papier beschouwt en dienovereenkomstig handelt, zullen dan pas het Nederlandsche volk de oogen opengaan? En mogen wij er op speculeeren, dat ook wij te elfder ure dien leider zullen krijgen die het Koninkrijk nog zal kunnen redden tot heil van alle in het Koninkrijk der Nederlanden vereenigde volkeren?

Men glimlacht... Aanstonds na de onderteekening werd ten paleize te Batavia een receptie gehouden voor genoodigden. Sjahrir in gesprek met prof. Schermerhorn...

De Doekoen

door
J. F. Croes van Delden

Op een speciale bank in de Hervormde Kerk te Batavia woonden dr. Van Mook en echtgenoote den dankdienst bij na de onderteekening van het accoord. Naast hen prof. en mevrouw Schermerhorn.

Een maanlichte nacht. Langs het bamboe-overwuifde kampongweggetje gaat een Inlander. Stil is het rondom; alleen de Indische nachtgeluiden zijn er; het zachte ruischen van de bamboe, het scherpe sjri-sjri-sjri-sjri van een krekel, dat door zijn harmonische eenheid met de natuur toch niet apart waargenomen wordt; dat vervaakt in het groote, rustige zwijgen van het Oosten, samenvloeiend met het hartrythme van het land, evenals de verre klanken van een gamelan in een verwijderde kampong, waar bruiloft is.

Koninklijk heft zich het silhouet van een eenzamen klapper tegen den klaren, nachtlichten hemel.

Amat merkt het niet op. Hij stapt langzaam verder. In zijn armen heeft hij, in een slendang gewikkeld, een kindje. Zacht gekreun klinkt op uit het pakje. Amat voelt in zijn hart 'n weeë pijn. Kleine Soepina is zoo ziek, zoo erg ziek. Ze kan bijna geen adem krijgen. Haar lippen zijn heelemaal blauw van benauwdheid. En ach, zijn njonja is goed, ja, ze heeft Soepina obat gegeven, heeft er een dokter bij gehaald en die heeft het kindje in een verband gestopt, eerst nat, en dan een karet (rubber) lapje en dan nog een droge lap.... en mevrouw is er zelf den heelen dag mee bezig geweest, maar ach.... Hollanders zijn wel knap, maar ze zijn toch heel anders dan Inlanders; ze weten zulke dingen toch niet.... Amat heeft toch geen rust, als hij niet de hulp heeft ingeroepen van de doekoen (wijze vrouw, tevens vroedvrouw) uit kampong Semangkoeng. Die is knap, alle Inlanders weten dat; je hoeft haar één keer bij haar te komen, hoe ziek je ook bent en ze maakt je zoo beter. O ja, Hollanders zijn veel knapper dan Inlanders en die dokter zou zeker wel een mooie obat gegeven hebben, maar toch.... Het was adat (landsgebruik) om naar doekoen te gaan.

Stil maar, kleine Soepina, we gaan naar de doekoen. Die zal Soepina beter maken, dat je niet benauwd meer bent en je vader weer herkent. En Amat's hart nijpt samen, als hij bedenkt, dat Soepina heelemaal niet tegen hem gelachen heeft vandaag, maar bijna den heelen dag in ijlende koorts met vreemd gloeiende oogjes heeft liggen woelen. Stil maar, hoor.

Ach, wat rilt ze.... Maar ze voelt toch nog heelemaal gloeiend aan. En wat ademt ze moeilijk! Reutelend komt 't tusschen de droge lipjes. En Amat drukt zijn kindje even vaster aan zijn hart. Er komt ineens zoo'n angst in hem. Als hij.... als hij zijn kleine Soepina eens niet mocht houden. Neen, neen, niet zoo denken. We gaan immers naar de doekoen. De doekoen zal haar beter maken. Wat vlugger loopen maar. 't Is nog een heel eind.

Daar, gelukkig, daar ligt dessa Semangkoeng. Donker en stil, maar je kunt het toch zien aan de klappers en de bamboe er langs. Ziezoo, nu nog even. Amat, nooit-uit-de-plooi-komende Javaan, loopt nu bijna op een draf. Zoo, hier is de klapperaanplant van Pah Matrawie. Hier is de gerdoeh (wachthuisje) en hier, ja hoor! hier is 't weggetje, dat hij in moet. In groepjes zitten Inlanders gehurkt op gedempten toon te praten. Daar, daar is het huisje van de doekoen. Amat bonst op de deur. Alles stil daar binnen. Nog maar eens bonzen. Daar klinkt gestommel, nog even, de deur gaat open. „Wat is er? Ligt je vrouw in barensnood? Niet? Je kindje ziek? Ja goed, kom maar binnen. Ik zal licht maken". Amat ziet niets. Het is stikdonker in 't huisje. Hij hoort iemand op den tast loopen, hoort een lucifer afstrijken. Daar licht het schijnsel van een petroleumlampje op! Ja, dat is ze, dat is de doekoen. Heel oud mummelend besje, gebogen, tandeloos en bijna blind, met een enkel plukje wit haar op 't oude, kale waggelhoofdje. Ze ziet er uit als wel honderd, is hoogstens tusschen de zestig en zeventig. Op handen en voeten klimt het vrouwtje op haar ambèn (bamboezen bank) en als ze zit, noodt ze Amat, dichter bij te komen. Die haalt zijn rijksdaalder te voorschijn, legt hem op de rustbank neer; met een snelle beweging schuift het oudje hem naar den uitersten hoek onder haar slendang. Dan beduidt ze Amat, het kindje voor haar neer te leggen. Omzichtig ontbloot de vader het benauwde kinderlijfje. Wat is 't gezichtje blauw! O, help toch gauw, doekoen! Het bevende besje spuwt in haar handen, wrijft ze over elkaar en begint dan het kleintje al prevelend en murmelend te masseeren. Dan neemt ze achter zich een schaaltje met bladen en kruiden, zoekt hier al maar eentonig mompelend 't een en ander uit, spuwt er weer in, maakt alles fijn en smeert daarmee de borst van het kindje in. Het geprevel duurt voort, eindeloos; wat ze zegt, verstaat ook de in volle devotie wachtende Amat niet. Eindelijk zegt ze: „Zoo, nu zal ze wel beter worden. Neem haar maar mee. Als ze over drie dagen nog niet beter is, breng haar dan nog maar eens hier. Maar 't zal wel niet noodig zijn. Ik heb haar met erg goede obat ingewreven en Toewan Allah en Zijn Goede Geesten heel dringend gebeden om hulp. Ga maar rustig naar huis!" Bevend van dankbare vreugde hurkt Amat neer, maakt een diepe sembah (eerbiedsgebaar met de beide handen aan het voorhoofd), stamelt dankbetuigingen en neemt zijn kindje in zijn slendang. Nu weer naar huis! Maar o, wat is zijn hart blij en gelukkig! Toch op tijd gekomen. Nu wordt zijn kleine, lieve Soepina beter en morgen zal ze misschien al weer tegen hem lachen en overmorgen is ze stellig al heelemaal beter. Stil maar, kleintje. Lig je nog niet prettig, je woelt zoo! Zal Amat je eens verleggen, zoo? Rustig stapt hij voort, het eene kwartier voor, het andere na, in zijn hart het geloovige, vreugdige vertrouwen. Zie je, ze is vast al beter. Ze ligt nu zoo stil. Zou ze slapen? Even kijken. Ja, de maan schijnt juist op het stille gezichtje. Het blauw is heelemaal weggetrokken. De oogjes zijn rustig gesloten. O, wat ben ik blij, wat ben ik blij! zingt het in het vaderhart, dat ik toch naar de doekoen ben gegaan en niet alleen maar naar den Hollandschen dokter en naar mevrouw heb geluisterd! Dan was Soepina nu stellig dood gegaan. Hoor, er vliegen tjodots (vleermuizen) in de boomen rond; het is vruchttijd. Dat heeft hij daarstraks in zijn angst niet eens opgemerkt. Zoo rustig slaapt ze nu, zijn kleine kindje. Zwaar hangt ze in de slendang, zonder een enkele woelige beweging. Wat zal zijn vrouw ook blij zijn. Ze had toch wel gelijk er zoo op aan te dringen, dat hij naar de doekoen zou gaan. Is hij

lang weg geweest? Amat kijkt eens omhoog. De maan staat nog heel hoog, maar hij zal toch wel al 2 uur van huis zijn. Zijn arm wordt zoo moe. Zal hij Soepina even in den anderen arm overnemen, heel voorzichtig, dat ze niet wakker wordt? Ze schijnt wel heel diep te slapen. Ze hangt zoo zwaar! Of lijkt dat, omdat hij al zoo moe wordt? Even maar, hier op de lichte plek naast den waringin. Voorzichtig hurkt hij neer, laat zijn last op zijn aaneengesloten knieën rusten, maakt dan de slendang los. Daar ligt Soepina op zijn knieën, de maan op het witte gezichtje, dat zoo stil, zoo stil is. En de vader ziet. Een snerpende gil scheurt door den nacht. Verschrikt vliegen de tjodots op. Zwaar geuren de bloemen in maanlicht. Zacht ruischen de nachtgeluiden door de zwijgende stilte. Sereen, onbewogen is de nacht....

En Soepina slaapt.... De slaap van den dood.

Herinneringen van een Indische doktersvrouw

III

Wij woonden in Grissee in een „vogelnestjes-huis". Hetgeen iets heel bijzonders van Grissee was. Ik heb het tenminste nergens anders gezien (hetgeen daarom niet wil zeggen, dat er misschien niet toch wel plaatsen aan de Noordkust zijn, die zich ook op deze merkwaardigheid beroemen kunnen). (Inderdaad, verscheidene. Red. O. en W.).

Een „vogelnestjes-huis"! Het klinkt poëtisch, niet waar? Iets voor Schubert om een lied over te maken. En in zekeren zin was het ook poëtisch. Een vogelnestjes-huis is een huis, dat speciaal gebouwd is op het kweeken van een bepaald soort zwaluw, dat de eetbare vogelnestjes levert. En daar die eetbare vogelnestjes een uitsluitend Chineesche délicatesse zijn, houdt dit tegelijk in, dat die huizen alle van Chineezen waren en dat zoo'n zwaluw-cultuur alleen daar plaats vond, waar een talrijke Chineesche bevolking was. De zwaluwen bouwen hun nest altijd tegen iets aan; nooit op of in iets. Laat men dat aan moedertje Natuur over, zooals aan de Zuidkust, die op enkele plaatsen na, door de zware branding tot diep in de kust onbewoonbaar is, dan zoeken ze rotsen en grotten om hun nestje aan „vast te spuwen". Ja, letterlijk „aan vast te spuwen", want ze worden heelemaal gebouwd uit speeksel, dat verhardt tot een troebel doorzichtige, vuilwitte stof. Daar is het een gevaarlijk werkje, dat verzamelen van die nesten. Want schepen kunnen de kust niet benaderen en van land uit kan men niet langs de steile rotsen en grotten afdalen. De manier, waarop men te werk gaat, doet denken aan Quasi Modo in de Notre Dame de Paris. Een man wordt n.l. aan een touw neergelaten van een hoog rotspunt en gaat zwaaien, met steeds wijder schommelingen, tot hij „beet" heeft. Dan is het zaak, vlug de nestjes te verzamelen, want komt er een golfslag van de branding, dan is hij onherroepelijk verloren. Men kan zich aan deze vlakke stranden, ondanks de stormen, die hier zoo hevig woeden kunnen, toch geen denkbeeld vormen van wat een branding zijn kan tegen een rotsige, steile kust aan, met golfslagen, waarin de hoogste boom gemakkelijk verzwolgen kan worden. En meestal komen die golfslagen om de dertig à veertig minuten. Wie er bekend is, weet precies, hoeveel tijdsspeling hij op een bepaalde plaats heeft. De Noordkust heeft geen rotsen en geen steil afdalende kust en geen branding. Daar liggen de steden en kleine plaatsen tot vlak aan zee. De voortzetting van onze voortuin, aan den anderen kant van den weg, werd bij vloed altijd overspoeld. Hier levert de vogelnestjes liefhebberij dus geen levensgevaarlijke toeren op. Maar.... er is ook totaal geen natuurlijk „aanplak"-materiaal. Hoogstens aan den buitenrand van de, niet door de natuur, maar door de menschen gebouwde huizen, onder de dakgoot. En dat levert niet veel op. De vindingrijke Chinees heeft er nu op bedacht, op de gewone huizen verdiepingen te bouwen met een soort van bintengeraamte tegen het plafond. Een heel vierkantjes-patroon van balken. Een raam of deur, die altijd dicht blijft, — de diertjes beminnen het halfduister — en een paar gaten in den muur, waardoor ze binnen kunnen. Het moet er stil zijn; de vogels mogen niet gestoord worden; anders vliegen ze weg en het broedsel mislukt; hetgeen de broodwinning van den Chinees in gevaar brengt. Toch heb ik een paar keer zoo'n vogelnestjeshuis gezien, o.a. in ons eigen huis, toen wij het gingen bekijken, of er iets van te maken was voor ons — iets minder luchtig en feeëriek gebouwde tweevoeters. Want wij wilden trouwen en wij hadden geen zin in overburen en hier hadden wij de zee voor ons, zonder eenige kans, dat ons vrije uitzicht toch onteigend en bebouwd zou worden! En wij waren in ons poëtische, Schubertiaansche stadium en voelden ons dus dubbel aangetrokken tot het „vogelnestjes-huis"! Het is aardig, die duizenden vogeltjes daar op hun grijswitte nestjes te zien zitten, die niet grooter zijn dan een kwart sinaasappel. Ja, als men genoeg verbeeldingsvermogen bezit, zich een kwart leege sinaasappelschil voor te stellen, vuilwit, dof glanzend, half doorschijnend, met aan één kant gaaf van rand en aan den anderen kant natuurlijk van uitstekend plaksel voorzien, waar het aan den muur of balk vastzit, dan heeft men een vrij juist beeld van zoo'n nestje. Ruiken doet het er niet bepaald lekker en de vloer is je reinste guano-cultuur. Ons huis bleek solide genoeg te zijn. Dus hebben wij rustig gewacht tot het broedsel uitgekomen en weggevlogen was en hebben toen de deur open en de gaten dichtgemaakt, hetgeen zooveel was als een beleefde aankondiging: „Verhuurd, vriendjes! Jullie moet een ander heenkomen zoeken". Die nestjes zijn vrij kostbaar. Als een Chinees zijn gasten iets extra fijns wil voorzetten, komt hij met een gerecht van vogelnestjes aan. Wij hebben het tientallen malen gegeten, daar het Chineesche gewoonte is, den dokter met Nieuwjaar een lekkeren schotel te zenden. Lekker? Neen, het smaakt volkomen naar niets, naar agaragar (Indische plantaardige gelatine). Gekookt ziet 't er ook precies uit als niet goed gesmolten gelatine, drillerig, helder wit. Maar waarom ze die dingen tot een zoo gewaardeerde lekkernij hebben verheven, dat er groote sommen voor uitgegeven worden, zoo groot, dat er zelfs menschenlevens aan worden gewaagd, dat is tot nu toe een onopgelost probleem voor mij! De gustibus. Maar als iets nu heelemaal niet smaakt! De vogelnestjes worden verwerkt in soepen en pasteien, die hun smaak krijgen door talrijke andere ingrediënten, maar nooit door de nestjes.

J. F. CROES VAN DELDEN

Mevrouw Agoes Oesman spreekt bij de onthulling van het gedenkteeken voor de 1400 Menadoneesche, andere Indonesische, Chineesche en Nederlandsche slachtoffers van de terreur der Japanners te Makasser.

De toekomst van Oost-Indonesië

De weduwen der door Japanners omgebrachte Menadoneezen bij de onthulling van het gedenkteeken te Makasser.

In een door president Soekawati, staatshoofd van Oost-Indonesië, en den minister van financiën, den heer M. Hamelink, gehouden persconferentie verklaarden beide heeren, dat er in Nederland in industrieele kringen zeer groote belangstelling bestaat voor Oost-Indonesië. Gebleken is o.a., dat Oost-Indonesië zeer gunstig wordt geacht voor de vestiging van textielindustrie; voorts is gedacht aan de vestiging van een tabaks- en cigaretten-industrie alsmede aan een leerlooierij. Een gemengde belangen-groep is bereid, een bedrag van $ 200 millioen te investeeren in industrieele ondernemingen in Oost-Indonesië. Over de samenstelling daarvan werden nog geen nadere mededeelingen gedaan. Wel stelde president Soekawati in het licht, dat deze belanghebbenden tot deze investeering bereid zijn, omdat zij vertrouwen hebben in de sociale structuur van den staat Oost-Indonesië en in de normale ontwikkelingen in dat land. Minister Hamelink wees erop, dat drie punten voor de beoordeeling van de economische toekomst van Oost-Indonesië belangrijk zijn: ten eerste is dit gebied wat voedsel betreft, steeds selfsupporting geweest en in normalen tijd waren er steeds belangrijke uitvoerexcedenten van rijst en mais; ten tweede verloopt de productie vrijwel geheel in de bevolkingssfeer, hetgeen beteekent, dat hier niet, zooals op Java, het productie-apparaat door den oorlog zwaar geleden heeft, zoodat niet eerst geld en tijd vergende voorzieningen noodig zijn, om het op gang te brengen; ten derde heeft Oost-Indonesië als geheel een belangrijk uitvoer-excedent. Hier staat tegenover, dat de export van eenzijdig karakter is, zoodat men bijna kan spreken van een „copra-economie", hetgeen het land conjunctuur-gevoelig maakt. De minister wees er ook op, dat in dit eilanden-gebied een goede ontwikkeling van het zeetransport een eerste voorwaarde is. De prauwenvloot, die dit voor den oorlog verzorgde, is naar schatting voor ongeveer de helft vernietigd. Aan den opbouw van het transport-apparaat zal dan ook met alle kracht worden gewerkt. Minister Hamelink kon omtrent de budgetaire voorzieningen van den staat nog niet in details treden. Hij hoopte echter in de komende parlementszitting daarover met uitgewerkte plannen te kunnen verschijnen. President Soekawati deelde desgevraagd mede, dat de toezeggingen op industrieel gebied waren gegeven, onafhankelijk van de onderteekening van Linggadjati, hetgeen beteekent, dat de ontwikkeling van den staat Oost-Indonesië in verband daarmede niet zal worden vertraagd en dat men vertrouwen heeft in den staat op zichzelf.

Het monument.

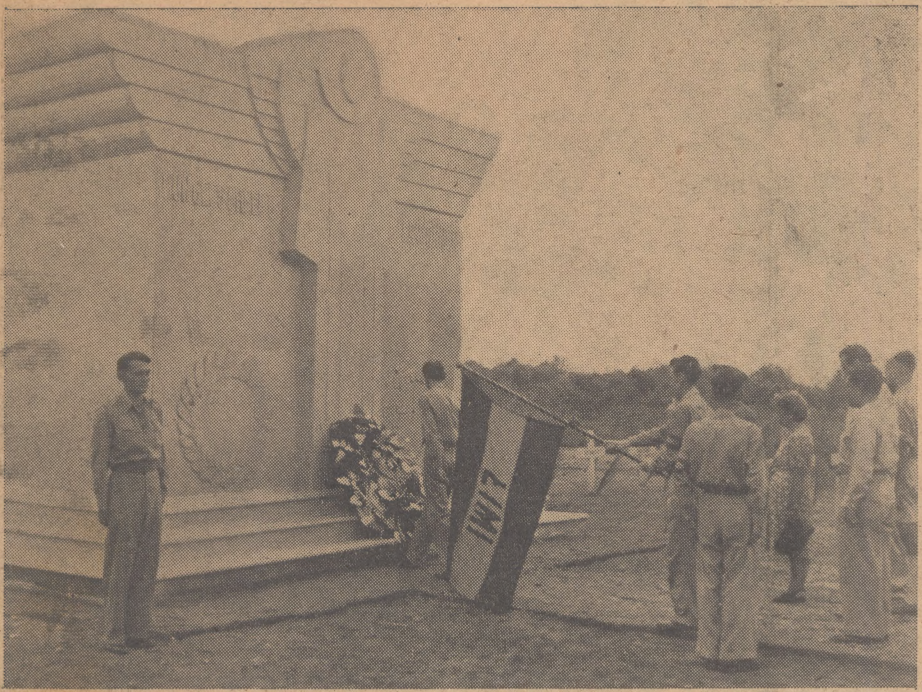
Omtrent de adoptatie van Oost-Indonesische steden, deelde hij nog mede, dat ook Ambon door Amsterdam is geadopteerd en dat de hulpverleening zich op allerlei gebied zal bewegen; verstrekkingen van materialen voor den opbouw, stichting van bibliotheken en allerlei andere hulp. De uitwisseling van cultureele belangen heeft de groote aandacht van de regeering van Oost-Indonesië. Als resultaat van de contacten, welke president Soekawati daarover in Nederland heeft gehad, zal een gemengde studiecommissie worden gesticht, die zal adviseeren omtrent de wegen, waarlangs dit doel het best bereikbaar is.

Zoowel de president als minister Hamelink verklaarden, dat bij de besprekingen op economisch gebied de voorwaarde tot deelneming van Indonesisch kapitaal in industrieele en handelsondernemingen en de gemengd Indonesisch-Nederlandsche leiding nergens eenig bezwaar had ontmoet.

In afwachting van de desbetreffende initiatief-voorstellen van de zijde van Oost-Indonesië, heeft het departement van Binnenlandsch Bestuur een aanvang gemaakt met de voorstudie van de wijze, waarop dadelijke overdracht van zijn bevoegdheden aan Oost-Indonesië uitvoerbaar zou zijn. Hiervoor komen allereerst onderwerpen zonder, of met geringe financieele consequenties in aanmerking.

De overdracht van onderwerpen met financieele gevolgen van eenigen omvang, is pas mogelijk na opzet van de begrooting. Dadelijk kan worden overgedragen het onderwerp afbouw der daerahs, waartoe in principe reeds is beslist, voorts de overdracht van bepaalde bevoegdheden van den gouverneur en de dadelijke overdracht van het toezicht op het financieel beheer van de zelfbesturen, voor welk toezicht artikel 10 van de op de conferentie te Den Passer vastgestelde regelen in acht te nemen valt.

Verder kan dadelijk overgedragen worden een aantal onderwerpen, die op het terrein van de politie liggen. Een en ander is vastgelegd in een overzicht van de werkzaamheden in verband met de overdracht, waarin voorts wordt medegedeeld, dat er een ontwerp gouvernementsbesluit in bewerking is, houdende de ter beschikking stelling van de residenten (nominatief), alsmede van de overige ambtenaren, wier aanvankelijk globale dienstverhouding tot den minister geleidelijk gewijzigd wordt, naarmate de overdracht van de bevoegdheden voortgang maakt. Inmiddels dienen zij zich in te stellen op de toekomstige verhoudingen.

Op het Eereveld Antjol vond onder groote belangstelling de herbegrafenis plaats van de illegale werkers M. Schilling en Hadji Mochtar, die door de Japanners werden terechtgesteld. Een deputatie van de Federatie van Illegale Werkers in Indië legt een krans aan den voet van het monument, het feit vereeuwigend, dat in Indië moedige mannen en vrouwen van elken landaard sterk zijn gebleven in het verzet tegen de Japanners.

Het Veld van Eer

Op 8 Maart werden te Batavia op het „Eereveld Antjol" de illegale strijders geëerd, die hun verzet tegen de Japansche overheersching hebben betaald met hun leven, of hun leven daarvoor hebben gewaagd.

Op dit Eereveld werd onder groot militair eerbewijs, herbegraven het stoffelijk overschot van Jacob (Joop) Schilling en van Hadji Mochtar, twee goede vaderlanders, die hier te Bandoeng door den vijand zijn gedood. En aan hun graf werden allen geëerd, de levenden en de dooden, die den moed hadden om, eenzaam en zonder steun, zonder vaandel en militairen staat, den verloren strijd toch vol te houden.

Het was een goede gedachte om het eerbewijs juist op den 8sten Maart te brengen, aldus het A.I.D., de herdenking van het oogenblik toen alles verloren scheen, doch slechts voor hen, die zich niet konden verheffen boven de rampen van den dag, die geen geloof meer hadden in iets sterkers dan uiterlijke kracht.

Hier in Indië was het ondergrondsch verzet, door de omstandigheden, door den intensen greep, dien de vijand op het geheele leven van dit land had, wel uitermate moeilijk, zoo niet onmogelijk. Daarom is het te aanvaarden, dat verreweg de meesten er geen heil, geen nut in zagen. Men kan het hier in Indië stellig niemand verwijten, dat hij, weerloos en hulpeloos, zijn leven niet waagde zonder eenig uitzicht op succes. Er is geenszins mee gezegd, dat ze hun leven niet zouden hebben geoffferd voor hun plicht.

Maar zij, die hun vertrouwen in de toekomst bewezen hebben door, boven en buiten hun plicht, hun leven te wagen, zijn zeker niet vergeefs gevallen. In de donkerste dagen van nederlaag en machteloosheid hebben ze den vijand bewezen, dat hij — voorloopig — gezegevierd had over onze wapenen, niet over onzen geest. De strijd der illegalen is op allerlei wijzen gevoerd, met en zonder wapenen, actief en passief, door militairen en burgers, door menschen van elken landaard. Allen, die daaraan hebben deelgenomen, deelen in de hooge hulde, die hedenochtend op Antjol werd betuigd.

Zedelijke steun

In 1935 werd het comité tot Zedelijke Steunverleening aan Indische jonge menschen, door samenwerking van de Koninklijke Ver. „Oost en West" en de Ver. „Indië Nederland" opgericht, ten einde jongelui uit Oost- en West-Indië, die hier te lande ver van hun familie studeeren, de noodige leiding te geven en een gelegenheid waar zij hun moeilijkheden kunnen bespreken. Jongelui van beiderlei kunne vinden ten huize van den Gedelegeerde van het comité en diens echtgenoote een aangenaam milieu en menig jongmensch werd daar met raad en daad ter zijde gestaan, waar in groote moedeloosheid de lust tot verdere studie ontbrak. Rustig werden de moeilijkheden door den Gedelegeerde dan met hem of haar onder de oogen gezien, meestal met het gevolg, dat zij afgestudeerd naar Indië of de West konden terugkeeren, waar met velen door briefwisseling het contact bleef behouden tot de oorlog de verbindingen helaas ook hier verbrak. In de oorlogsjaren stegen de moeilijkheden voor de jongelui natuurlijk en moest ons comité de zedelijke steunverleening met financieele hulp aanvullen. Hierbij werd de grens ruim genomen en werden ook tal van oudere personen uit de Overzeesche gewesten geholpen. Eenige Indische geneesheeren hebben in dien tijd belangeloos hun landgenooten geholpen door hen te onderzoeken en eventueel te behandelen en door samen met eenige andere Indische intellectueelen voor de verdeeling en uitbetaling der gelden en levensmiddelen zorg te dragen. De Vereeniging SIMAVI heeft ons comité krachtig gesteund door eenige jongelui, die aan t.b.c. leden, naar Davos te zenden, waar zij genezing vonden.

Wij trachten thans ons vooroorlogsch werk ook in dit opzicht weer op te nemen door de jongelui in kringen te brengen, waar zij, die t.z.t. een leidende positie zullen innemen in hun vaderland, het leven der Nederlanders uit beschaafde kringen leeren kennen. Er is vriendschap ontstaan, tusschen hen, die wij met raad en daad terzijde hebben gestaan en ons comité en in hun vaderland teruggekeerd, verzoeken zij vaak ons hun familieleden, die hierheen komen, te huisvesten of elders voor hen gelegenheid te zoeken, waar zij in een familie kunnen worden opgenomen. Onze Gedelegeerde heeft slechts ruimte voor vier personen; de overigen hebben wij elders onder dak moeten brengen. Ook in dit opzicht hebben wij dus een taak te vervullen waar van meer dan één hooge Indische autoriteit onze hulp zal worden ingeroepen in de allernaaste toekomst. Wij zien nu naar een geschikt huis uit om jongelui op te kunnen nemen. Daarvoor is geld noodig en wij doen daartoe een beroep op allen, die de noodzakelijkheid van dezen arbeid inzien.

Zij, die ons werk willen steunen, kunnen dit doen door een bijdrage te gireeren op het gironummer van den Penningmeester 175075 ten name van ons comité, Reinkenstraat 6, den Haag. Een exemplaar van het Jaarverslag 1946 wordt op aanvrage gaarne door den secretaris-penningmeester toegezonden. Het comité bestaat uit de volgende personen:

F. van Peski, onder-voorzitter van het hoofdbestuur der Kon. Ver. Oost en West, Voorzitter;

C. J. Feith, oud-voorzitter der Studie-commissie van de Kon. Ver. Oost en West;

Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck, bestuurslid van de Afd. 's-Gravenhage der Kon. Ver. Oost en West;

J. M. Sloos, lid van het hoofdbestuur der Ver. Indië-Nederland, Secretaris-penningmeester, Reinkenstraat 6, den Haag.

OVERMAKEN VAN GELD UIT INDIË

Onder verwijzing naar de Mededeeling aan de Banken No. B. 53 deelt de wnd. directeur van het N.I. Deviezen instituut mee, dat voor werknemers, enz. van Maatschappijen of Firma's die eigen middelen in Nederland hebben en welke werknemers uit privé saldi bij hun bankier eenmalige remises naar Nederland verzoeken, een mogelijkheid daartoe wordt geopend onder de volgende voorwaarden:

a. onder werknemers wórden mede verstaan gepensionneerden en weduwen van werknemers;

b. op het aanvaagformulier 12 dient door den aanvrager (de aanvraagster) een geteekende verklaring te worden gesteld, luidende als volgt: „Ik verklaar hiermede, dat op de.... (in te vullen Mij. of Firma) geen direct opeischbare vordering of een vordering, die op grond van de muntzuiverings- of blokkeeringsmaatregelen geblokkeerd is, mijnerzijds bestaat". Deze verklaring dient door den betrokken werkgever (werkgeefster) met zijn (haar) handteekening te worden bekrachtigd.

c. Bij het ontbreken van een verklaring als onder b. bedoeld, zal de aanvraag zonder meer moeten worden afgewezen.

Kroniek van Curaçao

Op hun schouders rust de zwaarste taak. Overal, waar een „demarcatielijn" het gebied begrenst, waarbinnen de Nederlanders samenwonen met de Indonesiërs, waken de Nederlandsche troepen. Hun taak is hard, ondankbaar ... en voorshands onmisbaar.

Bloem

Beginnen wij deze keer met den heeren van de parlementaire Commissie naar de West een voorjaarsbloem in het knoopsgat te steken. Te hunner opmontering. Wij plukten haar uit De Democraat, het blad van de Democratische Partij (dato 7 Maart). „Het bezoek van zes leden van het Nederlandsche parlement is weer goed en wel achter den rug. De heeren zijn naar Nederland teruggekeerd en brengen daar verslag uit aan de Staten-Generaal. In twaalf dagen hebben zij ons gebiedsdeel rondgeloerd, trouw begeleid door den heer Corver en de gemuilkorfde pers heeft er, dank zij Bloch, enthousiaste verslagen over gegeven. Principieele artikelen naar aanleiding van dit bezoek hebben wij in de gemuilkorfde pers tevergeefs gezocht. Wij wenschen de heeren alle goeds, maar wij behooren niet graag tot degenen die te vroeg juichen. Wij willen eerst afwachten. Hebben de Nederlandsche parlementsleden in zoo korten tijd iets van onze problemen kunnen waarnemen en zelfs indien zij de Curaçaosche moeilijkheden goed hebben kunnen zien, en aangenomen dat zij van goeden wille zijn, zullen zij dan nog in staat zijn de overige 144 Nederlandsche parlementsleden en het Nederlandsche volk daarvan te overtuigen?"

Zuurzoet

Men ziet: dit is nogal een zuurzoete opmerking, die van twijfel getuigt. Wij gelooven dat de heeren van de Democraat er wel gerust op kunnen zijn. Linggadjati, door het parlement aanvaard, zij voor hen een teeken. Men ziet ook dat het Curaçaosche partij-orgaan over „gemuilkorfde pers" schrijft, zonder deze aantijging nader te verklaren, weshalve deze aantijging voor de heeren van de Parlementaire Commissie van weinig waarde zal zijn. Wij hebben intusschen stemmen „uit *den boezem*" der Commissie vernomen, die het beste beloven voor vele Curaçaosche adspiraties. Wij vermoeden dat men ginds, binnen niet te langen tijd, zal ondervinden goede pleitbezorgers voor het Curaçaosche belang te hebben in de zes heeren, die ter plaatse kennis hebben gemaakt met de West.

Toerisme

Wij hebben nu het verslag voor ons liggen van de rede die de heer W. F. G. Mensing, voorzitter van de Kamer van Koophandel, heeft gehouden ter installatie van de Curaçaosche Commissie, die het toerisme zal gaan bevorderen. Curaçao krijgt zijn aandeel in de Algemeene Toerisme Organisatie van het geheele Caraïbische gebied. Verleden jaar is een Caraïbische Commissie op het eiland Sint Thomas (een der voormalig-Deensche, thans Noord-Amerikaansche Maagdeneilanden) geconcipieerd, met het doel de sociale en economische samenwerking van de Noordamerikaansche, Britsche, Fransche en Nederlandsche eilanden in de Caraïbische Zee aan te moedigen en te versterken, ook op het gebied van de toeristen-industrie. Blijkens de rede van den heer Mensing gaat het gebiedsdeel Curaçao deze zaak nu terdege aanpakken. Terecht. Want Curaçao mág aanspraak maken op toeristische belangstelling. Wie in de sterk „geïdealiseerde", advertenties in de Amerikaansche pers ziet, hoeveel geld Bermuda uitgeeft om vreemdelingen te trekken, zou willen dat Curaçao dit voorbeeld ging volgen. Het „Welvaartsrapport" door de hooggeleerden Goudriaan en Dresden onlangs samengesteld, wijdt eveneens aandacht aan deze materie, eindigend in de opmerking: „alles bij elkaar zien wij in een goed geëxploiteerd vreemdelingenbedrijf een veelbelovende bron van welvaart voor de Nederlandsche Antillen". Iedereen die de speciale schoonheid van alle zes Antillen kent, zal deze conclusie beamen. En iedereen die de werkkracht en de sterke wil, wanneer het er om gaat iets goeds voor hun land te bereiken, van de Curaçaoenaars kent, weet dat de heeren die deze taak op zich hebben genomen, haar tot een goed einde zullen brengen. Men zal natuurlijk voornamelijk het oog naar de Vereenigde Staten richten, vanwaar de meeste bezoekers zullen moeten komen. Maar er zijn ook velen in het Europeesche moederland, die gaarne Curaçao met eigen oogen zouden willen zien. En zùlk toerisme zou ook nog ideëele belangen dienen bovendien. Een moeilijkheid in dit opzicht vormt de „eeuwige" deviezenkwestie. Doch Curaçao's bekwame Administrateur van Financiën, mr. H. Hoogeveen, neemt een groot aandeel in de toeristische plannen. En dat stemt tot optimisme voor wat betreft dien kant van wat wij bepleiten: maakt het de Europeesche Nederlanders zoo gemakkelijk mogelijk zich te komen overtuigen van de schoonheid en de belangwekkendheid van Curaçao.

K.L.M.

De K.L.M. weert zich. Ook in West-Indië. Het vliegveld Hato, druk knooppunt van luchtbedrijvigheid, kreeg een nieuw, groot, opvallend-mooi Stationsgebouw. Op 25 Maart werd weer een nieuwe K.L.M. verbinding tot stand gebracht; met het koele, mooie, aantrekkelijke Midden-Amerikaansche Costa Rica. Deze nieuwe verbinding is gevormd door doortrekking van den dienst Curaçao—Aruba—Baranquilla en geeft aansluiting op de K.L.M.-vliegdiensten van en naar Europa.

Muziek

De bekende Nederlandsche musici: de violist Jacob van der Woude en de cellist Max Rodrignez hebben in Curaçao geconcerteerd. Wij maken hiervan melding, ten eerste om met

vreugde te constateeren dat het cultureele leven op de Antillen steeds meer toeneemt en ook om te vermelden dat beide Nederlandsche kunstenaars, op verzoek van de Venezolaansche Regeering, een leeraarschap hebben aanvaard aan het Staatsconservatorium voor muziek te Maracaibo. Een vereerende benoeming, die ongetwijfeld ook het muzikale leven van het zoo dicht onder de Venezulaansche kust gelegen Curaçao ten goede zal komen. Beide heeren zullen nog wel eens met verlangen terug denken, aan hun oude Amsterdam. Maracaibo is een heete, kleine, saaie stad. Een van de melancholiekste Zuid-Amerikaansche steden die wij kennen.

Bezoekers

Telkens komen menschen uit Curaçao naar Nederland. Voor vacantie of voor zakelijke of ambtelijke aangelegenheden. Staten voorzitter-rechter dr. A. Desertine kwam met notaris A. Smeets naar Amsterdam voor zakelijke aangelegenheden. Mr. J. Ellis verbond ambtelijke aangelegenheden met een welverdiende vacantie. Ook dr. W. J. Goslinga, de breed-gebaarde hoofdambtenaar, vertoefde, voor de tweede maal in één jaar, hier te lande. De ambtenaren Bergman en Scholten (radio en financiën) kwamen een koude neus halen. En andere bekende Curaçaosche gezichten herinnerden ons aan den goeden tijd die wij op Curaçao doorbrachten.

Nieuwelingen

En op Curaçao komen Nederlanders zich vestigen. Vele nieuwe gezichten. Ambtenaren, oliemenschen, zakenlieden, tandartsen, medici. Niet ten onrechte schreef de Beurs, dat wie een half jaar weg is van Curaçao, de situatie daar niet meer kent. Dit is het geval ten aanzien van politieke aspecten en ook ten opzichte van menschen. Dit laatste geeft wel eens aanleiding tot wrijving. Zoo was en is er nogal wat te doen door de komst van nieuwe dienaren van politie en van nieuwe beambten bij de Curaçaosche Telegraaf- en Telefoondienst. Telkens gevoelen landskinderen zich door Europeesche Nederlanders voorbij-gestreefd. Of dit gevoel gerechtvaardigd is, kunnen wij van hier uit niet beoordeelen. Wel blijkt duidelijk dat deze geheele materie, in verband met het streven naar autonomie, zeer teeder is.

Provincie?

Een korte opmerking door prof. de Zwaan, lid van de parlementaire Commissie, in het Nederlandsche parlement gemaakt, heeft de gemoederen zoowel in Suriname als in Curaçao, danig in beroering gebracht. De professor had iets gezegd van een eventueele Status van Nederlandsche *provincie*, die Curaçao en Suriname voor zich zouden begeeren. Wij begrijpen hoe de heer de Zwaan op dit denkbeeld is gekomen; het is naar voren [illegible] „Curaçao" spreekhuis van den heer

Enkele zinsneden uit een artikel „Curaçao let op uw [illegible] in het weekblad „Curaçao" mogen wij aanhalen:

„Momenteel heerscht er een geprikkelde stemming onder de Curaçaosche handelaren tegen de Engelsche en Nederlandsche valutapolitiek. Dikwijls gebeurt het, dat bestellingen in niet-dollarlanden niet plaats kunnen vinden, daar de Nederl. Bank of de Bank of Engeland betaling in guldens of ponden-sterling weigert. De Nederlandsche Bank deelt dan dikwijls mede, dat de betreffende goederenquota opgebruikt zijn. Heeft de handelaar de artikelen hard noodig, dan moet hij dus dollardeviezen remitteeren en hiervoor krijgt hij meestal geen toestemming van onze Deviezen-Commissie, al heeft hij ook een voldoend saldo op zijn dollarquotum. De weigering van onze commissie is begrijpelijk. Gaat Curaçao er eenmaal toe over bestellingen uit Europa in dollars te betalen, dan ligt het voor de hand, dat de twee genoemde circulatiebanken dit spoedig zullen bemerken en dus geneigd worden, verzoeken voor betalingen in een niet-dollar valuta van de hand te wijzen, daar Curaçao blijkbaar uiteindelijk toch dollars op tafel leggen kan".

„Volgens de overeenkomst inzake de dollarleening moet Engeland binnen enkele maanden voor loopende transacties vrije ponden ter beschikking stellen. Het zal dan onmogelijk zijn om iets met geblokkeerd geld te betalen. Aan den anderen kant bestaat echter geen overeenkomstige verplichting voor andere landen om de importen uit Engeland in vrij verhandelbare valuta te voldoen. Curaçao zit in het monetaire schuitje van Nederland en wij zien aankomen dat Engeland, wijzende op de afgeloopen steenkolencrisis, niet geheel aan zijn verplichting om vrije ponden-beschikbaar te stellen, zal kunnen voldoen, waardoor er groote kans is, dat wij, populair gezegd, wederom er in zullen loopen. Spoedige uitzending van een Curaçaosche Commissie om bijtijds een en ander te regelen is dus niet alleen wenschelijk, maar ook urgent".

Terug

Monseigneur Verriet, Apostolisch Vicaris, is op het Brionplein teruggekeerd. De beminde bisschop heeft een lange reis gemaakt, naar Nederland, waar hij zijn door den oorlog zoozeer geteisterde geboorteplaats Venray heeft bezocht en naar Rome. Curaçao heeft de terugkeer van den grijzen Kerkvorst groote vreugde bereid, temeer daar Mgr. Verriet ernstig ziek is geweest. Men is blij hem in goede gezondheid welkom te hebben kunnen heeten.

EL.

VEREENIGINGSNIEUWS

AFDEELING ALKMAAR

Leden en introducé's van de Ver. „Oost en West", hebben op 20 Maart j.l. in het Wapen van Heemskerk kunnen genieten van Indische danskunst, gebracht door het gezelschap Indra Kamadjojo. Nadat de voorzitter van Afdeeling Alkmaar van „Oost en West", de Heer S. W. Arntz, een woord van welkom had gesproken, kwam Indra Kamadjojo naar voren, om op suggestieve wijze enkele bijzonderheden over de Indische danskunst te vertellen. Indra Kamadjojo, die geheel bezield is door zijn kunst, wist de toeschouwers bovenmatig te boeien. Een waardig partner vond hij in de Javaansche schoonheid, Devi Kartini, die vooral in de „Rijstdans" en „Menari Minahassa", welke dans zij met Mas Kassanna uitvoerde, blijk gaf van haar talent. Noch het dankwoord van den voorzitter, noch het hartelijk applaus van de toeschouwers vermochten de waardeering voor het gebodene ten volle uitdrukken.

MEDEDEELINGEN

Enkele leden bedankten in de eerste maanden van dit nieuwe jaar voor hun lidmaatschap. De aandacht wordt erop gevestigd, dat de contributie alléén onverschuldigd is, indien het bedanken heeft plaats gehad vóór 1 December van het voorafgaande jaar. (Art. 6b H.R.).

De nos. 1 en 2 van ons orgaan (loopende jaargang) zijn niet meer voorradig.